

7. Закон Ukrainy «Pro pryvatyzatsiiu derzhavnoho mayna» 04.03 1992 r. № 2163-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 1992, № 24, p. 348.

8. Osnovni zasady rozvytku vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti Bolonskoho protsesu. Dokumenty i materialy. Traven – hruden 2004 roku. Ternopil : Vyd-vo TNPU im. V. Hnatyuka, 2005, Ch. 2, 188 p.

9. Polozhennia «Pro provedennia praktyky studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv» MON Ukrainy, nakaz № 93 vid 08.03.93 roku.

10. Shchedrovetskij H. P. Orhanyzatsyya, rukovodstvo, upravlenye. *Orhanyzatsyya, rukovodstvo, upravlenye*. Elektronnyy resurs. Rezhym dostupu: http://bigc.ru/theory/books/sgporu/c_1.

Summary

Tetiana Postoian

Practical Training of Future Industry Specialists on the Basis of the Centers for Applied Qualifications

On the basis of the world positive experience of the of professional training, the system of practical training of specialists of viticulture and winemaking industry of agricultural industrial complex on the basis of Center for Applied Qualifications within the structure of viticulture cluster has been offered.

The implementation of practical training on the basis of the center will facilitate the transition to a qualitatively new level of training and retraining of highly skilled workers and specialists, ensuring competitiveness and demand for professionals in the industry market.

Key words: *viticulture and winemaking industry, agribusiness cluster, Center for Applied Qualifications, practical training.*

Дата надходження статті: «01» квітня 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «23» квітня 2015 р.

УДК 378.091.212-059.2(045)

ОКСАНА САРКІСОВА,
кандидат педагогічних наук
(м.Київ)

**Професійна підготовка майбутніх викладачів економіки
на основі групової взаємодії**

В статті аргументовано необхідність використання групової взаємодії у професійній підготовці майбутніх викладачів економіки. Здійснено аналіз стану професійної підготовки майбутніх викладачів економіки. Продемонстровано важливість формування і розвитку соціальних якостей як у майбутніх викладачів економіки, так і у майбутніх фахівців економічного профілю. Висвітлено особливості професійної підготовки майбутніх викладачів економіки в непедагогічному вищому навчальному закладі. Розглянуто особливості підготовки викладачів економіки та економічної підготовки викладачів у класичних педагогічних університетах. Акцентовано увагу на необхідності підготовки майбутнього вчителя до організації взаємодії різних рівнів. Рекомендовано організовувати групову взаємодію між учасниками навчально-виховного процесу для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх викладачів економіки.

Ключові слова: *професійна підготовка майбутніх викладачів економіки, соціальна взаємодія, групова взаємодія.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Підготовка викладачів економіки визначається особливостями самого профілю економічної освіти. У «Концепції розвитку економічної освіти в Україні» [5] зазначається: «Економічна освіта на сучасному етапі розвитку України визначається завданнями переходу до демократичної і правової держави, ринкової економіки, необхідності наближення й до світових тенденцій економічного і суспільного розвитку». Тим самим визнається принципове значення економічної освіти для економічного і політичного розвитку нашої держави. Також в Концепції зазначається на необхідності побудови економічної освіти на взаємодії викладачів і студентів: «Основним засобом реалізації змісту освіти є педагогіка співпраці і соціального партнерства, яка відбувається в освітянському процесі через безпосередній контакт того, хто навчається, з тим, хто навчає. Соціалізація особистості не може повноцінно відбуватися без спілкування з викладачем, що було б рівноцінним відриву навчання від виховання. Всі інші засоби є похідними і допоміжними» [5]. Отже, актуальним на сьогодні є пошук таких форм організації навчальної діяльності майбутніх викладачів економіки, які забезпечували б їх практичними навичками багаторівневої взаємодії та сприяли розвитку соціальних особистісних якостей.

Аналіз досліджень і публікацій... Проблемами психолого-педагогічної підготовки у ВНЗ

непедагогічного профілю (передусім економічного) займалися М.В.Артюшина, Л.М.Грущенко, В.А.Козаков, О.М.Котикова, Т.Б.Поясок. Підготовку викладачів економіки та економічну підготовку викладачів у класичних педагогічних університетах вивчали Т. Г. Гуцан, О.Т.Шпак. Підготовку викладачів економіки у ВНЗ економічного профілю досліджували Г.М.Романова, Г.О.Ковальчук, Т.П.Приходько, Л.О.Савенкова, Р.К.Серьожнікова. Питанням підготовки майбутнього вчителя до організації взаємодії різних рівнів (від діалогу до інтеракції) займалися І.Я.Глазкова, В.В.Морозов, О.О.Грейліх, О.І.Пометун та ін.

В дослідженнях питань підготовки викладачів економіки визнається необхідність формування соціальних якостей у майбутніх спеціалістів та залучення суб'єктів навчального процесу до активної взаємодії, але дослідниками досі не обґрунтовано ту роль, яку відіграє групова взаємодія у процесі такої підготовки.

Формулювання цілей статті... Метою статті є аналіз стану професійної підготовки майбутніх викладачів економіки в непедагогічному університеті та обґрунтування необхідності побудови такої підготовки на основі групової взаємодії.

Виклад основного матеріалу... Для того, щоб встановити роль групової взаємодії для професійної підготовки майбутніх викладачів економіки, слід коротко окреслити стан її реалізації в Україні.

Однією з форм професійної підготовки майбутніх викладачів економіки виступає підготовка у ВНЗ непедагогічного, зокрема, економічного профілю. Реалізація зазначеної форми педагогічної освіти потребує відповідного наукового обґрунтування.

Дослідниками психолого-педагогічної підготовки у ВНЗ економічного профілю доведено важливість формування і розвитку соціальних якостей майбутніх фахівців економічного профілю, забезпечення інтенсивної взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу.

В своєму дослідженні М.В.Артюшина доводить необхідність взаємозв'язку соціально-психологічних та дидактичних умов групової навчальної діяльності студентів як вагомого чинника результативності професійної підготовки майбутніх економістів та викладачів економіки [1]. У своїх подальших наукових працях дослідниця називає соціальний аспект необхідним компонентом підготовки студентів економічних спеціальностей та викладачів економіки до інноваційної діяльності. Така підготовка, на думку автора, потребує створення інноваційного навчального середовища, суттєвою характеристикою якого є інтенсивна взаємодія між учасниками навчального процесу із реалізації творчих завдань [2].

Автор концепції психолого-педагогічної підготовки у ВНЗ непедагогічного профілю В.А.Козаков в монографії розкриває основні принципи такої підготовки, обґрунтовує ключову технологію її реалізації – технологію «індивідуально-кооперативного навчання» [4, с.57]. Таким чином визначається необхідність використання групових форм навчальної діяльності студентів, що актуалізує питання формування готовності студентів до групової взаємодії.

Досліджуючи питання психолого-педагогічної підготовки майбутніх юристів, О.М.Котикова зазначає, що за наявних умов така підготовка є недостатньо практично зорієнтованою, а серед незадовільних її результатів називає низьку готовність випускників до виконання комунікативної та організаційної підструктури професійної діяльності. Відповідно дослідниця розробляє експериментально-рольовий підхід до психолого-педагогічної підготовки, під яким розуміє систему педагогічної взаємодії, яка спирається на поетапну організацію рольового навчання через створення досвіду засвоєння студентами: а) моделей внутрішньогрупової поведінки як міжособистісних ролей та б) моделей професійної поведінки як професійно важливих ролей у рамках педагогічного процесу. Отже, підкреслюється значення організації групової взаємодії студентів як форми оволодіння професійно важливими ролями юридичної діяльності [6, с.24].

Здійснюючи обґрунтування психолого-педагогічної підготовки фахівців фінансово-економічного профілю, Т.Б.Поясок визначає одним з пріоритетних завдань такої підготовки формування готовності студентів до встановлення позитивних взаємовідносин у мікросоціальних групах [7, с.11].

Отже, науковці приділяють важливе значення соціальній і груповій взаємодії суб'єктів навчання в процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін у ВНЗ непедагогічного профілю, зокрема, економічного. Така взаємодія дозволяє підвищити результативність основної фахової підготовки, зокрема, покращує формування соціальних якостей майбутніх фахівців економічного профілю, сприяє розвитку їх інноваційних властивостей, покращує ставлення студентів до навчання і дисциплін психолого-педагогічного циклу, формує професійно-рольову поведінку та покращує стосунки між студентами в академічних групах. При цьому така взаємодія має стосуватись не лише студентів. Викладачі також мають бути готові до налагодження суб'єкт-суб'єктних стосунків зі студентами, соціального партнерства і співпраці. Тому так важливо готувати майбутніх викладачів економіки до різних видів взаємодії у навчальному процесі.

Дослідниця Г.М.Романова пропонує авторську концепцію підготовки викладачів вищих

економічних навчальних закладів до індивідуально-стильового проектування навчальних технологій. Провідне значення у реалізації такої підготовки надається інтерактивним методам навчання, тренінговій роботі. Одним з аспектів підготовки викладачів до проектування навчальних технологій обрано соціальний, що включає спрямованість на формування у викладачів досвіду спільної діяльності, досягання ефективної взаємодії, взаєморозуміння. При цьому автор зазначає, що таке навчання має здійснюватись як на рівні підвищення кваліфікації викладачів економічних ВНЗ, так і на рівні підготовки майбутніх викладачів економіки [8].

Присвячує своє дослідження підготовці майбутніх викладачів економіки як необхідної умови високого рівня економічної освіти Г.О.Ковальчук. Автор будує таку підготовку на інтеріоактивній технології навчання – як науково обґрунтованій комплексній програмі взаємодії викладача та студентів у навчальному процесі, методичній системі, що базується на активізаційних методах навчання, що забезпечують формування особистісно-, професійно- та соціально значущих якостей студентів через інтеріоризацію за рахунок спеціально створених умов навчального середовища. Таким чином підкреслюється роль взаємодії викладача і студентів та важливість формування соціальних якостей майбутніх викладачів економіки [3].

Досліджувала питання підготовки майбутніх педагогів до професійного спілкування Л.О.Савенкова. Нею було здійснено порівняння такої підготовки у класичних педагогічних ВНЗ та економічному університеті. Зокрема, у дослідженні показано розбіжності в мотивації студентів таких ВНЗ до професійно-педагогічної підготовки. Якщо в педагогічному ВНЗ в студентів переважає професійно-педагогічна спрямованість, то в економічному – значна кількість студентів не мають виразної професійно-педагогічної спрямованості. Якщо в педагогічному ВНЗ в студентів переважають пізнавальні та соціально-пізнавальні мотиви навчання, то в економічному ВНЗ у більшості студентів переважають позиційні мотиви, які спрямовані на оволодіння способами взаємодії з людьми [9]. Отже, майбутні економісти бачать сенс психолого-педагогічної підготовки передусім в оволодінні вміннями і навичками взаємодії з іншими людьми. Вважаємо, що це цілком стосується і підготовки викладачів економіки у ВНЗ економічного профілю.

Особливо ґрунтовним є дослідження процесу професійної підготовки викладачів економіки в економічному ВНЗ, здійснене Р.К.Серьожніковою [10].

Дослідниця висуває на перший план підготовки майбутніх викладачів економіки формування їх творчого педагогічного потенціалу. Відповідно, професійно-педагогічна підготовка інтерпретується як процес самостановлення студента, знаходження ним себе, свого професійного образу – неповторної креативної індивідуальності, у процесуальній динаміці якого виокремлено три фази: передстановлення, самостановлення і співстановлення. Автором були виділені 5 стадій розвитку творчого педагогічного потенціалу студента, кожна з яких супроводжувалася вивченням певних навчальних дисциплін:

- I – орієнтовно-професійна стадія – II курс;
- II – навчально-освітня стадія – III курс (5 семестр);
- III – професійно-конструктивна стадія – III курсі (6 семестр);
- IV – професійно-практична стадія на IV курсі (7 семестр);
- V – професійно-творча стадія на IV курсі (8 семестр)

Слід відмітити побудову автором дійсно структурованої і послідовної психолого-педагогічної підготовки майбутніх викладачів економіки у ВНЗ економічного профілю, її інтерактивний, пролонгований характер, варіативність і різноманітність. Водночас ми не погоджуємось з перенесенням стадії співстановлення на останні курси. Ми вважаємо, що процес формування готовності майбутніх викладачів до соціальної взаємодії має супроводжувати увесь процес їх професійного становлення від перших курсів.

Отже, дослідниками доведено, що професійна підготовка викладачів економіки також потребує формування соціальних якостей і має ґрунтуватись на використанні різноманітних форм спільної діяльності, соціальної і групової взаємодії.

Висновки і перспективи подальших досліджень... Для реалізації такого підходу до професійної підготовки майбутніх викладачів економіки необхідно організувати групову взаємодію студентів різних рівнів, при проведенні занять з психолого-педагогічних дисциплін необхідно використовувати найбільш продуктивні форми та методи, а саме такі, які пов'язані із взаємодією та дозволяють реалізувати гуманістичну позицію педагога (проблемні лекції з реферативними міні-виступами студентів, підготовка творчих проектів, наукові конференції, тренінги, колективні творчі справи, взаємонавчання та ін.

У наступних дослідженнях буде розглянуто можливість використання групової взаємодії для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх викладачів економіки.

Список використаних джерел і літератури:

1. Артюшина М. В. Взаємозв'язок соціально-психологічних та дидактичних умов групової навчальної діяльності студентів : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / М. В. Артюшина. – К., 2000. – 195 с.
2. Артюшина М. В. Психолого-педагогічні засади підготовки студентів економічних спеціальностей до інноваційної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / М. В. Артюшина. – К., 2011. – 44 с.
3. Ковальчук Г. О. Формування професійних педагогічних умінь у студентів – майбутніх викладачів економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Г. О. Ковальчук. – К., 1999. – 18 с.
4. Козаков В. А. Психолого-педагогічна підготовка фахівців у непедагогічних університетах : [моногр.] / В. А. Козаков, Д. І. Дзвінчук. – К : НІЧЛАВА, 2003. – 140 с.
5. Концепція розвитку економічної освіти в Україні // Освіта України. – 2004. – № 6. – С. 4–5.
6. Котикова О. М. Теоретико-методичні основи психолого-педагогічної підготовки майбутніх юристів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О. М. Котикова. – Житомир, 2012. – 36 с.
7. Поясик Т. Б. Основи психолого-педагогічної підготовки фахівців фінансово-економічного профілю : навч. посіб. / Т. Б. Поясик. – К. : ПП «ЕКМО», 2003. – 288 с.
8. Романова Г. М. Теорія і практика підготовки викладачів вищих економічних навчальних закладів до проектування навчальних технологій : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Г. М. Романова. – Житомир, 2012. – 40 с.
9. Савенкова Л. О. Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх педагогів до професійного спілкування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Л. О. Савенкова. – К., 1998. – 32 с.
10. Серьожникова Р. К. Формування творчого педагогічного потенціалу майбутнього викладача у процесі професійної підготовки в університеті : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Р. К. Серьожникова. – Одеса, 2009. – 50 с.

References:

1. Artyushyna M. V. *Vzayemozviazok socialno-psykholohichnykh ta dydaktychnykh umov hrupovoi navchalnoi diialnosti studentiv*, Kyiv, NPU im. M.P.Dragomanova, 2000, 195 p.
2. Artyushyna M. V. *Psyholoho-pedahohichni zasady pidhotovky studentiv ekonomichnykh specialnostei do innovaciinoi diialnosti*, Kyiv, NPU im. M.P. Dragomanova, 2011, 44 p.
3. Kovalchuk G. O. *Formuvannia profesiinykh pedahohichnykh umin u studentiv – maibutnikh vykladachiv ekonomiky*, Kyiv, 1999, 18 p.
4. Kozakov V. A. *Psyholoho-pedahohichna pidhotovka fakhivtsiv u nepedahohichnykh universytetakh : monohrafiia*. Kyiv, NICHLAVA, 2003, 140 p.
5. *Konceptiia rozvytku ekonomichnoi osvity v Ukraini, Osvita Ukrainy*, 2004, № 6, pp. 4–5.
6. Kotykova O. M. *Teoretyko-metodychni osnovy psyholoho-pedahohichnoi pidhotovky maibutnikh yurystiv*, Zhytomyr, 2012, 36 p.
7. Poiasok T. B. *Osnovy psyholoho-pedahohichnoi pidhotovky fakhivtsiv finansovo-ekonomichnogo profiliiu : navchalnyi posibnyk*. Kyiv, PP «ЕКМО», 2003, 288 p.
8. Romanova G. M. *Teoriia i praktyka pidhotovky vykladachiv vyshhykh ekonomichnykh navchalnykh zakladiv do proektuvannia navchalnykh tekhnolohii*, Zhytomyr, 2012, 40 p.
9. Savenkova L. O. *Teoretyko-metodychni osnovy pidhotovky maibutnikh pedahohiv do profesiinoho spilkuvannia*, Kyiv, 1998, 32 p.
10. Serozhnykova R. K. *Formuvannia tvorchoho pedahohichnogo potentsialu maibutnoho vykladacha u protsesi profesiinoi pidhotovky v universyteti*, Odesa, 2009, 50 p.

Summary

Oksana Sarkisova

Professional Training of the Future Economics Teachers on the Basis of Group Interaction

In the article the necessity of group interaction in professional training of the future economics teachers is substantiated and the state of the professional training of the future economics teachers in a non-pedagogical university of economics is analysed. The importance of the formation and development of social qualities both of the future economics teachers and of the future specialists in the area of economics is demonstrated. The features of the professional training of the future economics teachers in a non-pedagogical institution of higher education are highlighted. The features of the professional training of the future economics teachers in the classical pedagogical universities are considered. The attention is concentrated on the necessity of training of the future teacher for the organization of interaction of different levels. It is recommended to organize group interaction between the participants of the educational process to raise the effectiveness of the professional training of the future economics teachers.

Key words: *professional training of future economics teachers, social interaction, group interaction.*

Дата надходження статті: «04» березня 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «26» березня 2015 р.